

Språkvårdsspalten

Vbe 1370

Från Vasa kommer följande frågor:

1. Skall det heta *Sundom folkskola* eller *Sundoms folkskola*? — Frågan, om man bör ha *s* i uttryck av det här slaget, har tidigare berörts i den här spalten. Det var dock redan 1966, och jag skall här beröra den i huvuddrag. Normalt har man *s*, t ex *Lappjärdas kommun*. Om det första ordet slutar på vokal, har man i vedertagna uttryck inte *s*, t ex *Esse socken*, *Esse å*. Däremot säger vi nog t ex »Esses budget för i år» o dyl. Enligt huvudregeln skall namn på *-om* få *s*: *Sundoms folkskola*, *Sundoms by*. Det lokala språkbruket har dock inget *s*, alltså *Sundom by*; en orsak kan vara, att *-om* självt är en gammal ändelse, s k

dativ; man sade en gång i tiden *vid sundom* »vid sunden», i *pörtom* »i pörtena». (En rest av detta *-om* har vi orden *lagom*, *stundom*). Mot bakgrunden av det lokala språkbruket är det förstaeligt, om det bjuder emot att säga *Sundoms folkskola*. För min del brukar jag tycka att ortens språkbruk bör respekteras. Känner man, att *Sundoms* är fel, så skriver man *Sundom by*, *Sundom skola*.

2. Hur används orden *mall* och *modell*? — *Modell* är det allmänna ordet. *Mall* har egentligen en teknisk innebörd. Man talar om *mallar* vid ritning, i byggnadsteknik osv. *Mall* är exempelvis ett mönster en s k schablon som brukas vid form-

ning av ett föremål. Då det är fråga om andra mönster (»modeller» i politik, vid uppgörande av handlingar o dyl) brukas ordet *modell*. Därför heter det — för att ta ett aktuellt exempel — olika *modeller* vid universitetsförvaltning. Bruket av *mall* i sådana sammanhang beror på finskans *malli* som ju betyder »mönster, modell, mall».

3. Hur skall ordet *junior* betonas? — Ordet *junior* är latin och betyder »yngre». Det har ursprungligen betoning på *ju-*, och denna betoning har det oftast behållit, t ex om man ta-

lar om en person som *Karl Svensson junior* i motsats till *Karl Svensson senior* (»den äldre», med betoning på *se-*). I pluralis får båda orden betoning på *-or* (*juniorer*, *seniorer*) (jämför t ex betoningen av rektor: rektörer). I idrottsspråk betonas man numera oftast *junior* så, att betoningen ligger på *-or*. Ett ord som *juniorhandelskammare* bör däremot — då det ju inte tillhör idrottspråk — betonas på *ju-*.

4. Låter inte *berörd* i t ex *berörda parter* stelt? — Det tycker jag också. Äldre kanslispråk hade en hel del uttryck av typen *berörda parter*, *omförmälda ärende*, *sagda tillfälle*. De har förebilder i tyskan och latinet. I naturligt svenskt språk har de inte hemorts rätt, utan man kan säga t ex *parterna* eller — om man vill uttrycka en motsättning — *dessa parter*.

Till ett par andra frågor

från samme frågeställare återkommer jag i nästa »Språkvårdsspalt».

5. Från Sydösterbotten kommer denna fråga: Varifrån härledes dialektordet *troda* »på längden kluven trädstam t ex i en gammal gärdesgård»? — *Troda* är ett gammalt svenskt ord, känt från medeltidssvenskan i betydelsen »gärdesgårdsstäng». Det har en grundbetydelse »något avhugget». Ordet förekommer både i Sverige och hos oss, men tillhör inte skriftspråkets ordförråd, tyvärr. I stället brukas det onekligen klumpiga *gärdesgårdsstäng*. Jag tycker dock att *troda* gott kan brukas — en gärdesgård består av stavar och trodor.

Frågor är välkomna antingen under adress Vasabladets redaktion, Sandögatan 6, Vasa eller direkt till mig under adress Knektvägen 3 C, Helsingfors 40.

CARL-ERIC THORS